

Hvordan tæller man hvaler – grundlaget for grønlandsk hvalfangst

Af Mads Peter Heide-Jørgensen, professor, Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut

Februar 2015

Den grønlandske hvalfangst bliver til stadighed kritiseret. I mange industrialiserede samfund ser man med undren, bekymring eller direkte væmmelse på at man i Grønland i høj grad ernærer sig ved at fange havets store pattedyr som sæler og hvaler. Men fangsten af sæler og hvaler har stor betydning for Grønland.

Et af kritikpunkterne i forhold til den grønlandske hvalfangst har været at det skal dokumenteres at hvalfangsten er bæredygtig. Siden 1980'erne har Grønland, for at sætte en dæmper på kritikken af den manglende viden, gennemført omfattende optællinger af alle de vigtige hvalarter i både Øst- og Vestgrønland. Tallene bruges til at sikre at kvoterne på hvalerne holder sig inden for det bestandene kan tåle. Det har været en gigantisk opgave, som Grønlands Naturinstitut kun har kunnet løse via store særbevillinger fra det daværende hjemmestyre og den danske Miljøstyrelse via det arktiske miljøstøtte program Dancea.

Optællingerne viser fremgang i bestandene af pukkelhval, finhval, grønlandshval, hvidhval i Vestgrønland og i narhvalbestanden i Qaanaaq-området. Det kan endnu ikke afgøres, om der er ændringer i bestanden af vågehval, marsvin, hvidnæset delfin, spækhugger samt narhvalbestandene i Melvillebugten og i Østgrønland. Det hænger især sammen med at disse arter er svære at tælle. Vågehvalerne er f.eks. meget vanskelige at opdage både fra fly og skibe, sandsynligvis fordi de oftest er alene og kun kan ses i ekstremt stille vejr uden tåge, noget som er sjældent i Grønland.

Man kan tælle hvaler på fra fly og skibe men optælling fra fly, er skibtællingerne overlegne da man hurtigt når vejrforholdene er gode, kan få dækket store arealer. Hvalerne tælles af observatører fra flyet efter et nøje afprøvet system og ud fra en række fastlagte linjer der dækker området repræsentativt og som virker som stikprøver der kan give et antal for hvalerne i hele området. Derefter korrigeres for ikke-observerede hvaler og for dykkende hvaler ved hjælp af statistik fra hvaler påmonteret satellitsender med målere der måler hvor ofte hvalerne dykker.

Hvaloptælling fra fly. Der tælles fra boblevinduer i flyets sider. Disse vinduer er buede således at optælleren kan se hvaler i vandet nedenfor flyet. (Foto: Mads Peter Heide-Jørgensen)

En anden metode som er helt anderledes end de direkte tællinger er den genetiske bestemmelse af bestandens størrelse. Metoden bygger på at man kender et stort antal af individer som opholder sig i Grønland, fx Grønlandshvalen i Diskobugten. Man kender de individuelle hvaler, fordi man har brugt genetiske analyser af små hud-prøver til at bestemme dyrets identitet. Når man gennem en årrække har indsamlet et stort antal af disse hudprøver, som er blevet genetisk bestemt, kan man se hvor ofte dyr, der kendes, kommer tilbage til det samme område, og hvor mange nye individer som årligt indgår i hudprøverne. Denne metode kaldes for mærkning-genfangst.

I forhold til pukkelhvaler kan man i stedet for hudprøver benytte hvalernes halemønstre til foto-identifikation. Hver eneste pukkelhval har et unikt mønster på halen, ligesom et fingeraftryk, og kan derfor genkendes. Man har på denne måde kortlagt flere tusinde pukkelhvalers vandring ved hjælp af fotografier af halerne der kommer til syne når hvalerne dykker.

Flere hvaltyper, som fx pukkelhvaler, finhvaler, hvidhvaler, narhvaler og marsvin bliver også mærket med satellitsendere og andet udstyr der kan kortlægge dykke, vandre- og fødesøgningsadfærd.

Narhval, hvidhval, grønlandshval og hvalros er gode eksempler på hvorfor Grønland ikke bare selv kan beslutte, hvor mange dyr der er. De fleste bestande opholder sig nemlig kun i en periode af deres livscyklus i grønlandske farvande og opholder sig ellers i andre landes farvande. Kvaliteten af tællingerne skal derfor altid godkendes af internationale videnskabelige organisationer før tallene kan bruges til at sætte kvoter med. For storhvalernes vedkommende foregår dette i den Internationale Hvalfangstkommission (IWC), hvor en meget kritisk videnskabelig komite nøje overvejer om tallene er korrekt funderet, og beregningerne rigtige. Komiteen sikrer at bestandstallene ikke bliver overvurderet eller om usikkerhed på tallene er undervurderet. En tilsvarende screening foregår i den Nordatlantisk Havpattedyrkommission (NAMMCO) for hvalrossens og småhvalernes vedkommende. Det kan tage flere år inden et tal godkendes, og i enkelte tilfælde kan man ikke imødekomme kritikken om manglende viden om hvalernes antal.

Der findes i dag veldokumenterede tal for ni hvalarter og tre grønlandske bestande af narhval og tre bestande af hvalros. De fleste af tallene er godkendt i de internationale videnskabelige komiteer som arbejder med rådgivning om disse arter. For eksempel anses bestanden af pukkelhval i dag for at være oppe på et niveau som tillader en begrænset og bæredygtig fangstkvote. Narhvalen, som er en af de vigtigste hvaler for Grønland økonomisk pga. den interne handel med den værdifulde narhvalhud (også kaldet mattak), blev overfisket i en periode, men nu er fangsten reguleret til et bæredygtig niveau ved hjælp af indførelse af kvoter med baggrund i optælling af bestandene.